

เรียนรู้จากข่าว

กองบรรณาธิการ

กวางเครือ

ใช้แล้วอัม, ตั่งตั่ง จริงหรือ ?

ใมือช่วง ๒-๓ เดือนที่ผ่านมา สมุนไพร “กวางเครือ” ดูเหมือนจะเป็นสมุนไพรยอดฮิต กลบชื่อเสียงสมุนไพรตัวอื่นๆ เสียหมด เมื่อมีข่าวจากนักวิชาการท่านหนึ่งได้ออกมากล่าวว่ากวางเครือ-ขาวช่วยให้หน้าอกเพิ่มขนาดได้ กวางเครือแดงเพิ่มสมรรถภาพทางเพศได้ เท่านั้นแหละครับ

ข่าวปากต่อปากต่อปาก ก็เพิ่มสรรพคุณขึ้นอีกมากมาย ผลิตภัณฑ์กวางเครือก็ผุดขึ้นมาขาย

กันเต็มตลาด ไม่ว่าจะเป็นชนิดผง ชนิดแคปซูล ชนิดทา ต่อมานักวิชาการท่านอื่นกล่าวว่า การวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้ตรวจเกี่ยวกับพิษวิทยาอย่างแน่ชัด

สถาบันแพทย์แผนไทยและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขได้ออกมากล่าวเตือนประชาชนให้ระมัดระวังในการกินสมุนไพรกวางเครือ

เรียนรู้จากข่าวฉบับนี้จึงขอนำเรื่องกวางเครือมารายงานให้ทราบกันครับ

ก่อนอื่น ท่านผู้อ่านบางท่าน

กวางเครือขาว

กวางเครือแดง-คำตอบ เซาว์บุญญา

ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒๔๘

คงสงสัยว่า มีข่าวให้ระมัดระวังแล้ว
ทำไมยังมีสมุนไพรรกวางเครือวาง
จำหน่ายโดยมีทะเบียน อย. อยู่
ครับ ก็น่าสงสัย เพื่อคลาย
ความสงสัย เรื่องเป็นอย่างนี้ครับ

ที่ อย. ได้อนุญาตให้มีการขึ้น
ทะเบียนผลิตภัณฑ์รกวางเครือไป
แล้วนั้น เป็นการอนุญาตให้ขึ้น
ทะเบียนเป็นสูตรตำรับยาแผนโบ-
ราณที่เป็นยาผสม ซึ่งจะมีสมุนไพรร
อื่นๆผสมอีกหลายชนิด และส่วน
ใหญ่เป็นตัวยาในตำรับยาที่เป็นยา
บำรุงร่างกาย หรือยาสำหรับสตรีที่
ประจำเดือนมาไม่ปกติ โดยยาดัง
กล่าวจะต้องวางจำหน่ายในร้านขาย
ยาเท่านั้น

ส่วนครีมหรือโลชั่นที่มีการ
โฆษณา นั้น ผู้ผลิตขอจดทะเบียน
ในรูปของเครื่องสำอาง

ตามนิยามของเครื่องสำอาง
นั้นคือ ใช้เพื่อทำความสะอาด เป็น
ผลิตภัณฑ์ใช้ภายนอก ร่างกาย ไม่
ออกฤทธิ์ต่อโครงสร้างร่างกาย

เรื่องรกวางเครือที่ทำเป็น
เครื่องสำอางนั้น อย. ได้เตือนผู้ผลิต
ว่าห้ามโฆษณาเชิญชวนว่า มี
สรรพคุณทำให้ขยายทรวงอก เต้า-
นม เป็นการแสดงความมุ่งหมาย

ให้เกิดผลต่อสุข-
ภาพ โครงสร้าง
หรือการกระทำ
หน้าที่ของร่าง-
กายมนุษย์ ซึ่ง
เข้าข่ายจัดว่า
เป็นยา ซึ่งทาง

อย. จะไม่อนุญาต และผิดกฎหมาย

นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมยังมี
ผลิตภัณฑ์รกวางเครือวางจำหน่าย

อันที่จริงสมุนไพรรกวางเครือ
นั้น ชาวหมอแผนไทยพื้นบ้านของ
เราเขาใช้มานานแล้ว แต่ส่วน
ใหญ่ไม่ได้ใช้เป็นตัวยาสมุนไพรร
เดี่ยวๆ ต้องใช้ร่วมกับยาสมุนไพรร
อื่นๆ

รศ.ยุทธนา สมิตะสิริ มหา-
วิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้ค้นคว้าและ
พบว่า สมุนไพรรกวางเครือมีระบุอยู่
ในตำรายาหัวรกวางเครือของหลวง-
อนุสารสุนทร กรมการพิเศษ
เชียงใหม่ โรงพิมพ์อุปะติพงศ์
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ กล่าว
ว่า รกวางเครือมี
๔ ประเภท คือ
รกวางเครือขาว
รกวางเครือแดง รกวางเครือมอ
รกวางเครือดำ บรรยายสรรพคุณว่า

**หากใครขาดความรู้ ก็เข้า
ไปมากๆ ก็อาจเป็นพิษภัย
เพราะเป็นการกินสมุนไพรร
กวางเครือเดี่ยวๆ**

FDA ห้ามใช้เอสโตรเจนเพื่อขยายขนาดของหน้าอก

ข้อมูลจาก U.S. Food and Drug Administration ระบุว่า ขณะนี้ยังไม่มี
ผลิตภัณฑ์ หรืออุปกรณ์ใดที่จะขยายขนาดทรวงอกได้ อย่างดีก็เป็นเพียงแต่การ
เสริมสร้างความแข็งแรงให้กับกล้ามเนื้อที่พยุงเต้านมเท่านั้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา อนุญาตให้มีการใช้ฮอร์โมนเอสโตรเจนได้เพียง
ในยาคุมกำเนิดและยาที่ใช้บรรเทาอาการที่เกิดขึ้นจากภาวะหมดประจำเดือน
แต่จะไม่อนุญาตให้มีการใช้เอสโตรเจนเพื่อขยายขนาดของหน้าอก

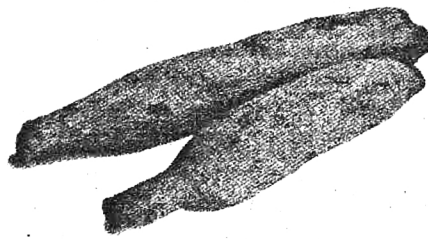
คนอ่อนเพลีย ผอมแห้งแรงน้อย นอนไม่หลับ กินไม่ได้ กินแล้วได้ผลหายอ่อนเพลีย และหลับสบาย

ปัจจุบันมีการโหมโฆษณาเกี่ยวกับยาสมุนไพรมาก ทำให้วิถีชีวิตการกินสมุนไพรแบบเดิมเปลี่ยนไป

และอื่นๆอีกมากมาย รวมทั้งมีแวบๆ ว่า ทำให้กระชุ่มกระชวย กระตุ้นเต้านมขยายตัว แต่หลักๆ จะบอกว่าเป็นยาอายุวัฒนะทำให้อายุยืนแข็งแรง

ที่น่าสนใจคือ ในตำราระบุขนาดว่าควรใช้ขนาดเม็ดเท่าพริกไทย และยังมีข้อห้ามว่า ห้ามคนวัยหนุ่มสาวกิน

อันที่จริงถ้ายังเป็นยาแผนโบราณ และกินกันอย่างแผนโบราณเป็นยาอายุวัฒนะ ซึ่งยาแผนโบราณมีตำรับมากมาย ก็คงไม่

เป็นไร แต่ปัจจุบันมีการโหมโฆษณาในเรื่องอิม และตั้งตั้ง จึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง

หากใครขาดความรู้ อยากอิมและตั้งตั้งเร็วๆ กินเข้าไปมากๆ ก็อาจเป็นพิษภัย เพราะเป็นการกินสมุนไพรกวาวเครือเดี่ยวๆ

ในอดีตชาวบ้านกินยาแผนโบราณ มักได้รับคำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่หรือจากคนรู้จักว่ามีสรรพคุณอย่างนั้นอย่างนี้และเป็นการรับยา ซึ่งมีตัวยาหลายๆ อย่างที่ช่วยแก้กันและกัน ตามทัศนะแพทย์แผนไทย การกินก็เพื่อการรักษาโรคหรือเป็นการบำรุงร่างกายทั่วไป

ทำความเข้าใจกับกวาวเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pueraria mirifica* Airy Shaw et Suvatibandhu

ชื่อพ้อง : *Pueraria candollei* Grah. Var. *mirifica* (Airy Shaw & Suvata bandhu) Niyomdham

ชื่อสามัญ : กวาว กวาวห้ว กวาวเครือขาว (พายัพ) กวาวเครือ เครือขาว จานเครือ (อีสาน) ตานเครือ ทองเครือ ทองกวาว จอมทอง (ใต้) ตานจอมทอง (ชุมพร) โพ้ตัน (กาญจนบุรี) โปะตะกู

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กวาวเครือเป็นพืชในวงศ์ Papilionaceae เดิมใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ *Butea superba* Roxb. ซึ่งเป็นพืชตระกูลถั่วในวงศ์ Leguminosae ขึ้นในป่าเบญจพรรณ บนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล ๒๕๐-๘๐๐ เมตร ในป่าสูงทางภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เป็นไม้เถาเลื้อย พาดพันต้นไม้ใหญ่ เป็นไม้ผลัดใบ ขนาดกลาง เถายาวประมาณ ๕ เมตร มีหัวใต้ดินขนาดใหญ่ทำหน้าที่สะสมอาหาร ลักษณะค่อนข้างกลมและทอดยาวเป็นตอนๆต่อเนื่องกัน

จากตำราหายากหวากวาวเครือของหลวงอนุสารสุนทร กรมการพิเศษเชียงใหม่ โรงพิมพ์อุปปะติพงศ์ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

กล่าวว่า กวาวเครือมี ๔ ประเภทดังนี้ คือกวาวเครือขาว กวาวเครือแดง กวาวเครือดำ และกวาวเครือมอ

สรรพคุณ

จากตำราของหลวงอนุสารสุนทร กล่าวว่า กวาวเครือ

๑. เป็นยาอายุวัฒนะสำหรับผู้สูงอายุใช้ได้ทั้งหญิงและชาย (คนหนุ่มสาวห้ามกิน)
๒. ทำให้กระชุ่มกระชวย
๓. ทำให้ผิวหนังเหี่ยวย่นกลับเต่งตึงมีน้ำมีนวล
๔. ช่วยเสริมอก กระตุ้นเต้านมขยายตัว (โดยเฉพาะกวาวเครือขาว)
๕. ช่วยให้เห็นผมที่หงอกกลับดำและเพิ่มปริมาณเส้นผม
๖. แก้อาการตาฟาง ต้อกระจก
๗. ทำให้ความจำดี
๘. ทำให้มีพลังการเคลื่อนไหวการเดินเหินจะคล่องแคล่ว
๙. ช่วยบำรุงไต
๑๐. ช่วยให้อาหารมีรสชาดีอร่อย

ข้อห้าม

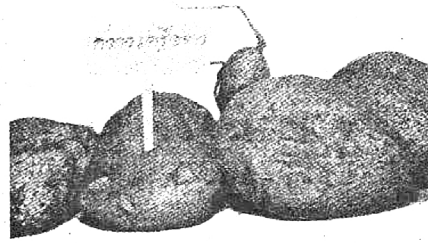
กวาวเครือขาวที่ใช้กิน นอกจากจะมีประโยชน์แล้วก็มีโทษได้เช่นกัน ดังนั้นจึงมีข้อห้ามใช้ในตำราแผนโบราณ คือ

๑. ห้ามคนวัยหนุ่มสาวกิน
๒. ห้ามกินของดองเปรี้ยว ดองเค็ม และควรอาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง
๓. ห้ามไม่ให้ตากอากาศเย็นเกินไป

ปัจจุบันมีการโหมโฆษณาเกี่ยวกับยาสมุนไพรเฉพาะมาก ทำให้วิถีชีวิตการกินสมุนไพรแบบเดิมเปลี่ยนไป

นี่จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่ต้องระวัง ยิ่งมีระบบวิธีการขายสินค้าต่าง ๆ มากขึ้น สินค้าจะวิ่งไปถึงผู้บริโภคได้เร็วยิ่งขึ้น เพราะสินค้าไม่ได้อยู่ตามร้านอย่างเดียว เดินทางเข้าไปถึงที่ทำงาน ที่บ้านของผู้บริโภคเลยทีเดียว

บางคนยังไม่ได้เกิดความอยากก็ถูกกระตุ้นให้เกิดความอยาก หลายคนคงตั้งข้อสงสัยว่า แล้วที่มีการพูดว่า สมุนไพรกวาวเครือมีสารที่มีสรรพคุณให้สรรพ-

คุณนั้นมันมีจริงหรือ มีที่มาที่ไปอย่างไรครับ ในทางพฤกษเคมี หัวกวาวเครือประกอบด้วยสารที่ทราบสูตรโครงสร้างทางเคมีแล้วไม่ต่ำกว่าสิบชนิด แต่ที่น่าสนใจก็คือสารหลายชนิดที่จัดอยู่ในกลุ่มของไฟโตเอสโตรเจน (phytoestrogen) สารนี้เป็นสารจากพืชที่มีฤทธิ์เช่นเดียวกับเอสโตรเจน ซึ่งเป็น

ฮอร์โมนที่ควบคุมลักษณะทางเพศ ตลอดจนการทำงานของระบบสืบพันธุ์ในเพศหญิง

ปกติเอสโตรเจน เป็นฮอร์โมนเพศหญิงที่ร่างกายของผู้หญิงสามารถสังเคราะห์ได้เองจากรังไข่ หรือต่อมหมวกไต

ยาแผนปัจจุบันได้มีการนำเอาสารในกลุ่มเอสโตรเจนมาใช้เป็นฮอร์โมนทดแทนในสตรีวัยหมดประจำเดือน แต่ใครจะใช้ต้องมีการตรวจร่างกายจากแพทย์ก่อน เพราะมีรายงานทางการแพทย์ว่า การได้รับเอสโตรเจนติดต่อกันนาน ๆ มีส่วนทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งบางชนิดสูง

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของกวาวเครือ

กวาวเครือขาวในปริมาณสูง (๑๐๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม วันละ ๓ ครั้ง ๑๔ วัน) เมื่อให้กับหนูขาวตัวผู้ จะทำให้จำนวนและเปอร์เซ็นต์การเคลื่อนไหวของสเปิร์มลดลง นอกจากนี้ยังทำให้อัตรา ต่อมลูกหมากของหนูขาวมีน้ำหนักลดลงด้วย

การศึกษาฤทธิ์ในการคุมกำเนิดของกวาวขาวในหนูขาวเพศเมีย พบว่าการให้กวาวขาวกับหนูสัปดาห์ละ ๑ กรัมต่อตัว มีฤทธิ์คุมกำเนิดได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่กวาวขาวในปริมาณต่ำกว่านี้มีฤทธิ์คุมกำเนิดได้บ้าง นอกจากนี้การศึกษาในหนูถีบจักรพบว่ากลุ่มที่ได้รับกวาวเครือมีการตั้งท้องเพียงร้อยละ ๑๔ ลดลงร้อยละ ๘๖ และทำให้จำนวนตัวอ่อนที่ฝังตัวในมดลูกลดลงด้วย

จากการทดลองให้ผงกวาวขาวและเอสโตรเจนแก่แม่หนูที่กำลังให้นมลูก พบว่ามีผลทำให้น้ำหนักของลูกหนูน้อยกว่า

กลุ่มควบคุม และยังทำให้ลูกหนูตายด้วย สำหรับผลต่อต่อมน้ำนมพบว่าทั้งกวาวขาวและเอสโตรเจนมีผลทำให้น้ำหนักของต่อมน้ำนมน้อยกว่ากลุ่มควบคุม และสัง-

เกตได้ชัดเจนว่าไม่มีน้ำนมไหลออกมาจากต่อมน้ำนมของหนู ทั้งกลุ่มที่ได้รับกวาวเครือและเอสโตรเจน

เมื่อให้หนูกระตักินผงปั่นของหัวกวาวขาวผสมกับอาหารในปริมาณร้อยละ ๕ และ ๑๐ เป็นเวลา ๑๕, ๓๐ และ ๗๖ วัน พบว่าหนูกระตักินที่ได้รับกวาวขาวจะมีผลบวมเป็นหนองที่บริเวณหัว ใต้ปีก ฝ่าเท้า และข้อต่อ อันเกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย และมีหนูกระตักินตายในระหว่างการทดลอง ซึ่งอาการพิษดังกล่าวขึ้นอยู่กับปริมาณและระยะเวลาที่ได้รับกวาวขาว

การศึกษาผลของไมโรเอสโตรล* ในสตรีที่มีประจำเดือนไม่มาตามปกติ จำนวน ๑๐ คน โดยให้ไมโรเอสโตรลในขนาดวันละ ๑ มิลลิกรัม ๖ ครั้ง และวันละ ๕ มิลลิกรัม ๖ ครั้ง พบว่าสารดังกล่าวมีฤทธิ์เป็นเอสโตรเจนอย่างแรง สามารถทำให้ประจำเดือนมาหลังจากหยุดยา ๗-๑๕ วัน ผู้ที่ได้รับยาส่วนใหญ่มีอาการข้างเคียง ได้แก่ อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน บางราย (๔ ใน ๑๐ ราย) มีอาการทรวงอกขยายใหญ่ขึ้น อาการเหล่านี้จะเห็นชัดเจนในขนาด ๕ มิลลิกรัม มากกว่า ๑ มิลลิกรัม

* ไมโรเอสโตรล (miroestrol) เป็นสารที่มีฤทธิ์คล้ายเอสโตรเจน พบในปริมาณร้อยละ ๐.๐๐๒-๐.๐๐๓ ของน้ำหนักหัวแห้ง

อ้างอิง : เอมอร์ โสมนะพันธุ์, วิชา จีรังกรวิทยา, จุดสารข้อมูลสมุนไพร มหาวิทยาลัยมหิดล